

"ON DÖRDÜNCÜ SÖZ, HÂTİME, GAFİL KAFAYA BİR TOKMAK VE BİR DERS-İ İBRETTİR." İZAH EDER MİSİNİZ?

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

["Dünya hayatı, aldatıcı bir menfaatten başka bir şey değildir." (Al-i İmran, 3/185)]

"Ey gaflete dalıp ve bu hayatı tatlı görüp ve âhireti unutup, dünyaya talip bedbaht nefsim! Bilir misin, neye benzersin? Devekuşuna! Avcıyı görür, uçamıyor; başını kuma sokuyor, ta avcı onu görmesin. Koca gövdesi dışarıda; avcı görür. Yalnız o, gözünü kum içinde kapamış, görmez."

Üstadımız genellikle nefsinı muhatap kabul etmekte ve nefsine ağır ithamlar yapmaktadır. Bu tarz ifadeler direkt konuşmadan daha tesirli olan "dolaylı anlatımın" bir gereğidir. İnsan, karşısındaki şahsa doğrudan hitap ettiğinde, muhatabının nefsi hemen kendini müdafaaya geçer, nasihat dinlemek ona ağır gelebilir. Bunun yerine kendi nefsine hitap ederek, yahut bir sohbetten nakiller yaparak veya okuduğu bir kitaptan pasajlar aktararak konuştuğunda, karşısındaki şahısla daha rahat bir ortamda sohbet edilebilir.

Meselenin ikinci yönü: Nur derslerini öncelikle kendi nefsimize okumalıyız. O zaman bu ulvî hakikatlerden hem daha çok istifade ederiz, hem de başkalarına daha faydalı oluruz.

"Ey nefis! Şu temsile bak, gör, nasıl dünyaya hasr-ı nazar, aziz bir lezzeti elîm bir eleme kalb eder."

İki dünya saadeti de ehl-i iman içindir. Bir mümin, bütün ömrünü sadece dünya lezzetlerine hasr etmez. Dünyayı ahiretin tarlası bilir, kendini Allah'ın misafiri, ağaçları tablacı, hadiseleri birer imtihan vesilesi olarak değerlendirir. Sebepler karşısında zillete düşmez, bütün hayrın Allah'ın elinde olduğunu bilir, vazifesini yapar, neticeye karışmaz. Bu dünyayı bir misafirhane olarak gören mümin, bu dünyaya o nispette değer verir. Gözü, hep son ulaşacağı menzildedir. Ona göre çalışır. Bir de mümin, kendini arzın halifesi olarak görür, halifeye yakışır izzetli tavrını hiç elden bırakmaz. O, dünyaya hizmet etmez, dünyayı kendisine hizmet ettirmenin yollarını arar. Böylece bu dünyada izzetli yaşar ve aldığı lezzetler de aziz bir lezzet olur. Böyle yapmayanlar için dünyanın bu aziz lezzetleri elim elemlere dönüşür.

"Meselâ, şu karyede, yani Barla'da, iki adam bulunur. Birisinin yüzde

---

doksan dokuz ahababı İstanbul'a gitmişler, güzelce yaşıyorlar. Yalnız bir tek burada kalmış. O dahi oraya gidecek. Bunun için şu adam İstanbul'a müştaktır. Orayı düşünür, ahababa kavuşmak ister. Ne vakit ona denilse, 'Oraya git!..' sevinip gülererek gider. İkinci adam ise, yüzde doksan dokuz dostları buradan gitmişler. Bir kısmı mahvolmuşlar. Bir kısmı ne görür, ne de görünür yerlere sokulmuşlar. Perişan olup gitmişler zanneder. Şu biçare adam ise, bütün onlara bedel, yalnız bir misafire ünsiyet edip teselli bulmak ister. Onunla o elîm âlâm-ı firakı kapamak ister."

İstanbul'a gitmekten maksat cennete gitmektir. Nitekim, bir risalesinde Üstat Hazretleri İstanbul için **dünya cenneti** ifadesini kullanır. **İkinci adam**, ahirete inanamayan, **"kabri zulümatlı bir kuyu ağzı"** olarak gören, **"eceli, hakikî ahbaplara visal daveti olduğu halde, bütün ahbaplardan firak nöbeti tasavvur"** eden ([Otuz İkinci Söz, Üçüncü Mevkîf](#)) ve bu yanlış düşüncenin bir sonucu olarak ölmüş dostlarının mahvolduklarını, onları artık hiç göremeyeceğini, onların da onu görmediklerini sanan kişidir. Bu adamın yüzde doksan dokuz ahababı kabre göçtüğünden dolayı geriye yüzde bir kalmaktadır. Onlar da bu dünyada kalıcı değildirler. Bir süre sonra o yüzde birlik bölüm de onunla birlikte kabre göçeceklerdir.

"Ey nefis! Başta Habibullah, bütün ahababın, kabrin öbür tarafındadırlar. Burada kalan bir iki tane ise, onlar da gidiyorlar. Ölümünden ürküp, kabirden korkup başını çevirme. Merdâne kabre bak, dinle, ne talep eder? Erkekçesine ölümün yüzüne gül, bak, ne ister. Sakın gafil olup ikinci adama benzeme."

[Birinci Mektup](#)'ta ölümle alakalı bir cümleyi de ekleyelim:

"Mevt, vazife-i hayattan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır, bir tahvil-i vücuttur, hayat-ı bâkiyeye bir davettir, bir mebde'dir, bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesidir."

"Ey nefsim! Deme, 'Zaman değişmiş, asır başkalaşmış. Herkes dünyaya dalmış, hayata perestiş eder, derd-i maişetle sarhoştur.' Çünkü ölüm değişmiyor. Firak, bekâyâ kalb olup başkalaşmıyor. Acz-i beşerî, fakr-ı insanî değişmiyor, ziyadeleşiyor. Beşer yolculuğu kesilmiyor, sür'at peydâ ediyor."

Her insan sonsuz aciz ve fakirdir. Bedenindeki organların her birine muhtaç olduğu gibi, havaya, suya, güneşe, aya da muhtaçtır. Bu ihtiyaçların hiçbirini kendi gücüyle yerine getiremediği için de sonsuz acizdir. Bununla birlikte, bu asırda zaruri olmayan ihtiyaçlarda büyük artış olmuş ve beşer bunları yerine getirmeye de muhtaç olmakla daha da fakirleşmiş, bunları temin edemeyen büyük kitlenin ise aczi daha da

---

artmıştır.

“Bedeviyette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç ve fakir etmiştir.” [\(Sünühât\)](#)

Zamanın değişmesi, asrın başkalaşması ölüm ve kabir hakikatini değiştirmiyor, insanın mahiyetindeki sonsuz acizlik ve fakirlik damarlarını tedavi etmiyor, tam aksine bu asır bu hakikatleri biraz daha açık ve bariz bir hale getirmiştir. Öyle ise asrın hali bahane edilemez.

"Hem deme, 'Ben de herkes gibiyim.' Çünkü herkes sana kabir kapısına kadar arkadaşlık eder. Herkesle musibette beraber olmak demek olan teselli ise, kabrin öbür tarafında pek esassızdır."

Dünya arkadaşlığı kabir kapısında son bulur. Kabre giren kişi burada ömür sermayesinin ilk hesabını vermeğe başladığında, dünyada bırakıp geldiği arkadaşlarının bundan haberleri bile olmaz. Eğer kabir azabına layık görülürse, arkadaşları onu çoktan unutmuş olarak kendi sefalarını sürerken, o cefasını tek başına çeker. İnsan, bütün bu safhaları arkadaşlarından ayrı olarak tek başına yaşar.

"Herkes gibiyim", bir insanın başı ağrıdığına birisi kendisine şöyle dese: **"Hiç üzülme, hiç kederlenme. Çünkü bugün bu şehirdeki herkesin başı ağrıyor."** Bu sözler hasta için bir teselli olabilir mi? Hayır!.. Yahut, ticareti kötü gidip iflasın eşiğine gelen birisine bir dostu şöyle söylese: **"Üzülecek bir şey yok. Çünkü, şu anda binlerce kişi de senin gibi iflas etmek üzere."** Bu sözler, o kişinin borçlarını ortadan kaldırıp malına mal ilave eder mi? Hayır!.. **O halde, başkalarının günah işlemesi de insan için bir özür olamaz.** Herkes kendi hastalığını ve kendi iflasını tek başına çeker. Biri diğerine deva olamaz.

"Hem kendini başıboş zannetme. Zira şu misafirhane-i dünyada, nazar-ı hikmetle baksan, hiçbir şeyi nizamsız, gayesiz göremezsin. Nasıl sen nizamsız, gayesiz kalabilirsin? Zelzele gibi vakıalar olan şu hadisat-ı kevnîye, tesadüf oyuncağı değiller."

Burada verilen temel mesaj şudur: Dünya başıboş değildir. Allah'ın emriyle ve O'nun takdir ettiği yörüngeden hiç sapma göstermeyerek, durmadan dönmekte ve bu hareketlerde hiçbir nizamsızlık görülmemektedir. Böyle itaatkâr bir hizmetkâr, yer sarsıntılarını kendi başına yapamaz, Dünyanın diğer hareketleri gibi; zelzele de ilâhî takdir ile meydana gelir.

"Meselâ, zemine nebatat ve hayvanat envâından giydirilen, birbiri üstünde, birbiri içinde gayet muntazam ve gayet münakkaş gömlekler, baştan aşağıya kadar gayelerle, hikmetlerle müzeyyen, mücehhez

---

olduklarını gördüğün ve gayet âli gayeler içinde kemâl-i intizamla meczup mevlevî gibi devredip döndürmesini bildiğin halde, nasıl oluyor ki, küre-i arzın, benî Âdemden, bahusus ehl-i imandan beğenmediği bir kısım etvâr-ı gafletin sıklet-i mâneviyesinden omuz silkmeye benzeyen zelzele gibi [(HAŞİYE) İzmir'in zelzelesi münasebetiyle yazılmıştır.] **mevtâlûd hadisat-ı hayatiyesini, bir mülhidin neşrettiği gibi gayesiz, tesadüfî zannederek, bütün musibetzedelerin elîm zayıyatını bedelsiz, hebâen mensur gösterip müthiş bir ye'se atarlar."**

Meczup Mevlevî tabiri, dünyanın kendi görevini büyük bir iştihak ve aşk ile yaptığını ifade etmek üzere kullanılmıştır. Bir hayvana gereğinden fazla yük yüklediğimizde, bazı hareketlerle rahatsızlığını ifadeye çalışması gibi, **"omuz silkme"** tabiri de, bineğimiz olan yer kürenin bizden memnun olmayışının ilk belirtisidir. Bunun bir ilerisi ise kıyamette bütün sekencesini kabir âlemine dökmesi şeklinde tezahür edecektir.

"Hem büyük bir hata, hem büyük bir zulüm ederler. Belki öyle hadiseler, bir Hakîm-i Rahîmin emriyle, ehl-i imanın fâni malını sadaka hükmüne çevirip ibkâ etmektir ve küfran-ı nimetten gelen günahlara kefarettir."

Küfran; örtmek demektir. **Müminlerin küfran-ı nimeti** de örtmek, saklamak, görmemek, yahut görmezlikten gelmek şeklinde kendini gösterir. Cenâb-ı Hak, bu küfrana karşı bazen musibetlerle o mü'mini cezalandırır. Bu, kişiyi gafletten uyandırmak için bir ikazdır ve günahlarına bir kefarettir. **"Musibet cinayetin neticesi, mükâfatın mukaddimesi."** olduğu için de, bu musibete bir mükâfat olarak; onun fani malı sadaka hükmüne geçer ve bakileşir.

"Nasıl ki bir gün gelecek, şu musahhar zemin, yüzünün ziyneti olan âsâr-ı beşeriyeyi şirk-âlûd, şükürsüz görüp çirkin bulur. Hâlıkın emriyle, büyük bir zelzele ile bütün yüzünü siler, temizler. Allah'ın emriyle ehl-i şirki Cehenneme döker; ehl-i şükre 'Haydi, cennete buyurun!..' der."

Kısaca özetleyelim: Bu hatimede dünya hayatının nasıl insanlara Allah'ı ve ahireti unutturduğunu ve bu hastalıktan kurtulmanın çareleri izah ediliyor. Üstad bu manevi hastalığı, ölümü ikaz ve ihtar ederek tedavi ediyor. Zira bütün hataların ve gafletlerin başı nasıl dünya sevgisi ise, bu gaflet ve hataları yırtan ve tedavi eden ilaç da ölümdür ve onu çokça zikretmektir. **"Lezzetleri tahrip edip acılaştırın ölümü çokça zikrediniz."**

Zamanın değişmesi, asrın başkalaşması ölüm ve kabir hakikatini değiştirmiyor, insanın acizlik ve fakirliğini tedavi etmiyor. Dolayısıyla asrın hali bahane edilemez.

Devamında, insanların umumi bir şekilde gaflet ve günaha gitmesi seni cesaretlendirmesin, zira onların yoldaşlığı ve arkadaşlığı ancak kabir kapısına kadardır; ondan sonra yalnız ve çaresiz kalacaksın; diyerek insanların umumen gafil bir hayat içinde olmasının mazeret teşkil etmeyeceğini ihtar ediyor.

Yine devamla; insan Őu dųnya hayatında baŐıboŐ ve gavesiz deđildir; buna Őahit bųtųn kainattaki mevcudatın mųkemmel bir intizam ve ahenk iŐinde bir gaye etrafında hareket etmesidir. Bir Őųpųn dahi gaye ve intizam iŐinde olup da kainatın halifesi konumunda olan insanın, gavesiz ve baŐıboŐ olması nasıl mųmkųn olabilir.

Son olarak da bųtųn kainat intizam ve ahengini insana odakladığı iŐin, insan Őayet vazifesi olan iman ve ibadeti terk ederse, kainat bundan ŐikayetŐi olup kızıacaklar. Bu sebeple deprem ve sel gibi musibetler baŐımıza geliyor. İnsanın gafleti kainatın intizamını rencide ediyor ve musibetlerin gelmesine fetva verdiriyor...